

Mariano Martín Pérez

Jedna ścieżka, wiele działań, jeden wzorzec: umiędzynarodowienie retoryczne

W stronę zrozumienia umiędzynarodowienia publicznych w uniwersytetów w Argentynie

Streszczenie

Pojęcie *retorycznego umiędzynarodowienia* oraz powiązane z nim określenia wskazują na jego silne powiązanie z kulturą narodową oraz instytucjonalną. Jak wskazuje przebadana w rozprawie literatura przedmiotu, umiędzynarodowienie szkolnictwa wyższego jako takiego oraz samych instytucji szkolnictwa wyższego nie jest jedynie wynikiem decyzji politycznych, którym towarzyszą przyjęte regulacje prawne. Jak Autor dowodzi w swej dysertacji, rzeczywiste rezultaty procesu umiędzynarodowienia są ściślej związane z kulturą niż z przyjętymi rozwiązaniami o charakterze organizacyjnym. Z tego powodu rzetelna analiza umiędzynarodowienia musi być oparta na ustaleniach wywodzących się z nauk o kulturze, bo dzięki temu unika się ograniczeń badań opartych jedynie na podejściu nauk o polityce i administracji (to jest opartych na obiektywnych, racjonalnych i systematycznych działaniach administracyjnych).

Jednym z głównych celów niniejszej dysertacji jest podkreślenie znaczenia nieformalnych zasad i norm, które mają wpływ na codzienne funkcjonowanie uniwersytetu, w tym na strategiczne decyzje dotyczące współpracy międzynarodowej oraz przeznaczania niezbędnych zasobów, by współpraca ta zaczęła naprawdę działać. Wiele z decyzji uniwersytetu dotyczących współpracy międzynarodowej jest podejmowanych przede wszystkim ze względu na kulturę organizacyjną, która ma wpływ na zachowanie ludzi, a siła oddziaływania kultury akademickiej bynajmniej nie słabnie. Rzeczywistość umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego jest doskonałą ilustracją tego, że nie tylko regulacje prawne oraz decyzje polityczne wpływają na kształt współczesnego uniwersytetu. Retoryka umiędzynarodowienia nie jest zaś tym samym, co jej praktyka. Sukcesy jednych uczelni (oraz porażki innych) w większym stopniu zależą od czynników o charakterze kulturowym niż od ekonomicznych czy stricte politycznych.

Wybór takiego tematu dysertacji podyktowany był też chęcią wypełnienia luki badawczej, wskazującej na różnicę pomiędzy sposobem opisywania umiędzynarodowienia uczelni a *rzeczywistym* działaniem instytucji szkolnictwa wyższego. To z kolei, prowadziło do próby wyjaśniania przebiegu procesu umiędzynarodowienia w kontekście rzeczywistości danego kraju, co stanowiło uzasadnienie dla wyboru zakresu czasowego oraz uczelni objętych badaniami. Celem Autora dysertacji jest analiza dynamiki procesu umiędzynarodowienia publicznych uniwersytetów w okresie dziesięciu lat objętych badaniem, przy zastosowaniu koncepcji umiędzynarodowienia retorycznego. Przyjęte ramy czasowe pozwalają na wyraźniejsze dostrzeżenie obecności (lub nie) rozwoju umiędzynarodowienia tych uczelni.

Mając na uwadze to, że dokonywano porównania tego, co rzeczywiście wprowadzono z tym, o czym tylko mówiono, początkowe założenie badawcze zostało zmodyfikowane, by uwzględnić także kierunek zachodzących zmian, o ile one w ogóle zachodziły. Z tego powodu zwrócono uwagę na kwestie umiędzynarodowienia uczelni w kontekście argentyńskim: ich początkowej sytuacji oraz zmiany, jakiej doświadczały; jakiego rodzaju umiędzynarodowienia doświadczały – przy uwzględnieniu różnych podmiotów zaangażowanych w proces umiędzynarodowienia; ulokowania podmiotów odpowiedzialnych za umiędzynarodowienie w strukturze uniwersyteckiej – wszystko w celu zbudowania pełniejszego obrazu, pozwalającego na dokonanie porównania pomiędzy różnymi uczelniami. Dzięki temu badacze będą mogli także w przyszłości dynamikę tych zmian w przyszłości, zwłaszcza porównując ją ze zmianami zachodzącymi w innych krajach, bądź też w obrębie samej Argentyny.

W pracy przyjęto założenie, że obecna i przyszła sytuacja uczelni jest zależna od tego: 1) kto będzie zarządzał procesem umiędzynarodowienia; 2) do kogo te procesy będą skierowane; oraz 3) czasu niezbędnego do podjęcia i wprowadzenia w życie decyzji, które będą w zauważalny sposób zmieniały podejście uczelni do procesu umiędzynarodowienia. Próba potwierdzenia słuszności tych założeń była dodatkowym bodźcem do prowadzenia badań, tym bardziej że umiędzynarodowienie to proces, którym uczelnie zarządzają i w którym uczelnie same podejmują decyzje dotyczące ich umiędzynarodowienia, by w perspektywie czasowej prowadzić do usprawnienia działań w tym zakresie.

W dotychczasowej praktyce badawczej przyjmowano różnorodne założenia teoretyczne, próbując odpowiadać zróżnicowanym potrzebom, a zrealizowane badania poszczególnych przypadków miały na celu zbudowanie idealnej ilustracji dla pojęcia „Umiędzynarodowienia”. Pojęcie to może odzwierciedlać złożoność procesu, który cieszy się coraz większym zainteresowaniem nie tylko badaczy, ale także polityków, menadżerów, rektorów, międzynarodowych organizacji akademickich, organizacji międzynarodowych oraz profesorów czy studentów.

Proces umiędzynarodowienia jest w niniejszej rozprawie rozumiane jako „proces włączania wymiaru międzynarodowego do funkcji edukacyjnej, badawczej oraz społecznej instytucji szkolnictwa wyższego, w którym zarządzający uczelniami w sposób mniej lub bardziej zorganizowany kierują przemianą z aktualnego stanu umiędzynarodowienia (X) w oczekiwany stan zwiększonego umiędzynarodowienia w przyszłości ($X + N$)”; podczas gdy termin *Umiędzynarodowienie* oznacza albo aktualną sytuację uczelni, albo stan do osiągnięcia w przyszłości, dzięki realizacji działań uczelni na arenie międzynarodowej.

Pracę niniejszą rozpoczyna przegląd różnych koncepcji dotyczących umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego stworzonych przez takich autorów, jak Davies, Rudzki, de Wit, Knight, Brandenburg & Federkel czy Hudzik. Następnie przeanalizowano przebieg procesu umiędzynarodowienia, główne mity i błędne przekonania dotyczące umiędzynarodowienia, jak również podstawy procesu umiędzynarodowienia argentyńskich publicznych uniwersytetów oraz główne założenia programu Erasmus Mundus Action 2 (EMA2) w szerszym kontekście europejskiej polityki umiędzynarodowienia.

Następnie została zaprezentowana polityka umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego w Europie, by przedstawić niezbędny kontekst programu EMA2. Jest to niezbędne nie tylko po to, by móc lepiej zrozumieć założenia programu Erasmus Mundus Action 2, ale dla prześledzenia celów działania krajów spoza Unii Europejskiej oraz dokonujących się w nich procesów umiędzynarodowienia.

Po tym, zaprezentowany został kontekst argentyński badanych lat, wychodząc od przeglądu istniejącej literatury naukowej w tym zakresie, prowadząc do pewnej konceptualizacji procesu umiędzynarodowienia zachodzącego w argentyńskich uczelniach. Przedstawiony został pierwszy krajowy projekt wspierania oraz umacniania współpracy międzynarodowej argentyńskich uniwersytetów publicznych z roku 2006 oraz drugi projekt, mający na celu stworzenie strategii rozwoju współpracy międzynarodowej z roku 2010. Obydwa miały na celu wzmocnienie miejsca publicznych uniwersytetów oraz ich własnej odpowiedzialności za budowanie procesu umiędzynarodowienia. Ta rekonstrukcja dotychczasowej drogi, jaką przeszły argentyńskie uniwersytety, miała na celu wypracowanie narzędzi do badania umiędzynarodowienia retorycznego w ramach zachodzących obecnie procesów.

W oparciu o tak zebrane kryteria, w kolejnym etapie badań zgromadzone zostały dane pozwalające na wskazanie i opisanie podstawowych wyzwań, przed którymi stają uczelnie. Z jednej strony, ze względu na promowaną autarchię (to jest krajową samowystarczalność gospodarczą) oraz autonomię (to jest samodzielność działania) publicznych uniwersytetów argentyńskich, powstające w poszczególnych uniwersytetach jednostki zajmujące się umiędzynarodowieniem były traktowane jako równorzędne, chociaż otrzymywały one różne nazwy oraz inne było ich organizacyjne ułożenie oraz zakres odpowiedzialności za działania na rzecz umiędzynarodowienia. Z drugiej strony, w celu usprawnienia przebiegu badań, Autor podjął decyzję, by się skupić na działaniach administracyjno-zarządczych, mając na uwadze to, że sami badacze podejmują wysiłki umiędzynarodowienia własnej działalności niezależnie od istniejącego (lub nie) wsparcia ze strony uczelni czy wydziału.

W niniejszej rozprawie, skupienie się na poziomie działań administracyjno-zarządczych pozwoliło na lepsze rozpoznanie typów podejmowanych decyzji dotyczących umiędzynarodowienia badanych uniwersytetów publicznych. Ponadto, przebadano stworzone przez każdy z uniwersytetów „okno na świat”, czyli odpowiednie strony internetowe, pamiętając, że wszystkie z nich posiadały swoje dedykowane umiędzynarodowieniu strony (Cohen, Yemini, & Sadeh, 2014).

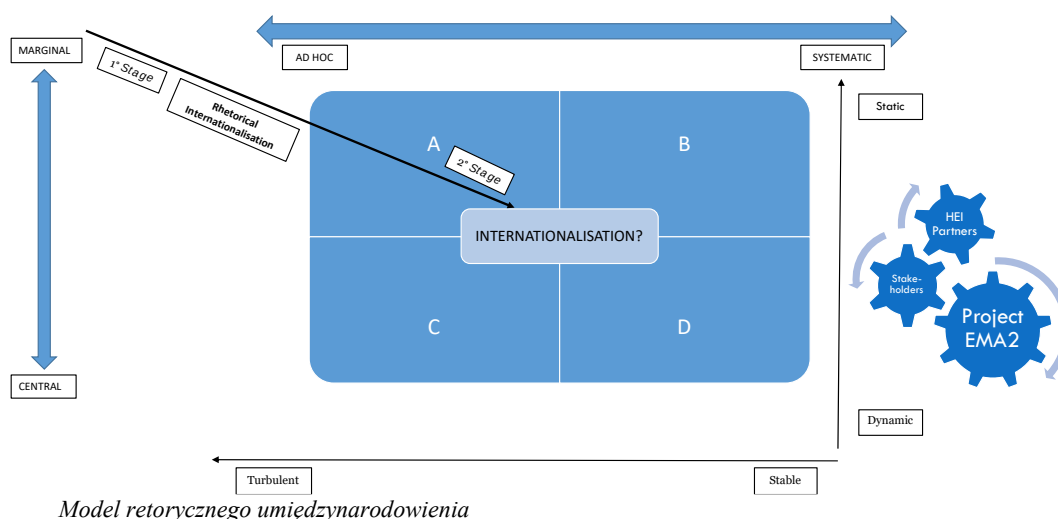
Kadra zarządzająca staje się głównym czynnikiem wpływającym na proces umiędzynarodowienia, wpływając nie tylko na zatrudniony personel administracyjny uczelni, ale decydując o jego zadaniach oraz strukturze organizacyjnej odpowiedzialnej za działanie i kierowanie uczelnią (Brandenburg & Federkeil, 2007, s. 13). Tak tworzony model działania ma charakter jednostkowy i nie jest powielany w innych uczelniach. Natomiast zadaniem badacza jest sprawdzenie, na ile poszczególne elementy tego modelu wspierają (lub nie) przywiązanie danej instytucji do jej umiędzynarodowienia.

Chociaż poszczególne wydziały, instytuty czy jednostki mogą tworzyć własne ścieżki umiędzynarodowienia, to w celu stworzenia szerszego modelu obejmującego całą uczelnię, badacz musi odnaleźć elementy wspólne, charakterystyczne i podzielane przez całą uczelnię. Dzięki wcześniejszym badaniom prowadzonym w ramach przygotowania

niniejszej dysertacji, można było łatwo odnaleźć, czy taka instytucjonalna, powszechna strategii była ogłaszana przez dany uniwersytet.

Jako ostateczny rezultat badań Autora powstała analiza rzeczywistego procesu umiędzynarodowienia oraz opracowany został jego model, pamiętając przy tym, że model ten nie jest możliwy do pełnego zastosowania w każdej sytuacji. Dzięki połączeniu zastosowanej metody i techniki badawczej, w zestawieniu z analizą zachodzących zjawisk społecznych w ich naturalnym otoczeniu, możliwe stało się opracowanie teorii wyjaśniającej badane zjawisko. W ten sposób ostatecznie stworzony został model, który pozwala na określenie i wyjaśnienie „retorycznego umiędzynarodowienia, co pozwala na łatwiejsze porównanie badanych uczelni.

Głównym rezultatem badań i niniejszej dysertacji jest stworzenie *Modelu retorycznego umiędzynarodowienia*, który może posłużyć do dalszej analizy i oceny „dyskursu umiędzynarodowienia” w obrębie samych uczelni, jak i w szerszym kontekście Argentyny. Może być on także zastosowany do badania innych krajów.

Uznając retoryczne umiędzynarodowienia za aktywny komponent procesu umiędzynarodowienia jako takiego, można łatwiej zrozumieć ten proces. Jak to zostało wykazane, wpływ kontekstu krajowego oraz czynników międzynarodowych powinien prowadzić do rozwoju lub zmiany statusu i sposobu działania jednostek odpowiedzialnych za proces umiędzynarodowienia, jako potwierdzoną wartość wynikającą z umiędzynarodowienia publicznych uniwersytetów w Argentynie.

Działając w oparciu o informacje dotyczące działania biur współpracy międzynarodowej publicznych uniwersytetów w omawianym okresie, możliwe stało się stworzenie obrazu umiędzynarodowienia argentyńskich uczelni w ogólności. Zebrane dane prowadzą do wniosku, że nie jest możliwa zmiana lub wzmocnienie procesu umiędzynarodowienia instytucji szkolnictwa wyższego, jeśli nie zostaną wcześniej podjęte samodzielne działania przez te właśnie instytucje. Proces umiędzynarodowienia jest bowiem przede wszystkim kształtowany nie przez krajowe czy międzynarodowe polityki wobec szkolnictwa wyższego, ale przez kulturę akademicką określającą sposób

działania zaangażowanych w to ludzi, wspierających (albo niestety – utrudniających) umiędzynarodowienie.